

Aan: Gemeente Zwolle,
College van B&W

Betreft: **Advies Zwolse beleid Luchtkwaliteit-** update/ nadere uitwerking van ons advies dd 7 maart 2024

Zwolle, 22 november 2024

Samenvattend

De Milieuraad vraagt:

- het Schone Luchtakkoord (SLA) nu daadwerkelijk te tekenen, en de noodzaak van concrete lokale maatregelen ten behoeve van de gezondheid van de inwoners te onderschrijven.*
- de normen van WHO (World Health Organisation) te volgen.*
- maatregelen te nemen om de luchtverontreiniging door houtstook te voorkomen : op kortere termijn een verbod op houtstook buiten. Op de langere termijn ook voor houtkachels. Tevens geen rookkanalen meer toe te staan in nieuwbouwwoningen om toe te werken naar "een volledig houtstookvrije stad in 2030".*
- in heel Zwolle een minimaal gele milieuzone in te voeren, waarbij op de langere termijn ook zero emissie voor voertuigen wordt beoogd.*

Introductie

De Luchtkwaliteit in Zwolle blijft aandacht vragen. Vanuit inwoners krijgen we met regelmaat vragen of klachten binnen. Tegelijk volgen we met regelmaat de stookwijzer en de monitor van het Longfonds. Ook ontwikkelingen buiten Zwolle geven aanleiding om met een vervolgadvis te komen na ons eerdere schrijven dd 7 maart 2024: Advies beleid Luchtkwaliteit, naar aanleiding van debat 11 maart : Informatienota GGD rapportage luchtkwaliteit en gezondheid en de raadsbrief hierbij. Tegelijk haken wij in op komende evaluatie van het communicatieplan houtstook. En op de intentie van Zwolle om zich aan te sluiten bij Schone Lucht Akkoord (SLA)

We vragen u om deze nieuwe aanbevelingen toe te voegen aan de begin 2025 geplande evaluatie van het Zwolse communicatieplan houtstook.

Schone Lucht Akkoord (SLA)

De Milieuraad pleit sinds jaar en dag voor extra inspanningen rond dit thema en is verheugd dat het college vorig jaar de keuze maakte om zich alsnog aan te sluiten bij het Schone Luchtakkoord (SLA). Het GGD rapport destijds onderbouwde dat ook in Zwolle een ambitieuzer beleid voor schone lucht veel gezondheidswinst kan opleveren, en een bijdrage kan leveren aan het tegengaan van (chronische) ziekten en van vroegtijdige sterfte. De Milieuraad deelt de insteek dat dat de scherpste normen, die van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), leidend moeten zijn in het belang van de Zwolse inwoners, en tevens algemeen milieu en natuur.

Vraag is nu wel om SLA nu daadwerkelijk te ondertekenen. Volgens de website van het SLA is dit (dd 22 november 2024) nog niet gebeurd.

Hoe schoon is de lucht in Zwolle?

De Stookwijzer en andere monitors laten per dag en gevarieerd beeld zien, waarbij de weersomstandigheden mede bepalend zijn. Duidelijk uit jaargemiddelde voor fijnstof van Atlas voor de Leefomgeving (Zie kaartjes bijlage 1) is dat in Zwolle de normen voor PM_{2,5} (met een diameter van max 2,5 micrometer) van WHO niet gehaald worden. Net als in het eerdere advies ligt onze focus hierop en minder op PM₁₀.

Gevolgen fijnstof (PM2,5)

Fijnstof is voor iedereen schadelijk en kan op de lange termijn astma, COPD, chronische bronchitis, longkanker of hart- en vaatziekten geven. Er zijn ook extra kwetsbare groepen. Dat zijn mensen die al long-, hart- of vaatziekten hebben, en ouderen en kinderen. Kinderen zijn extra kwetsbaar omdat zij relatief veel lucht inademen in verhouding tot hun lichaamsgewicht en hun longen zich nog ontwikkelen. Het GGD rapport dat u in maart 2024 besprak onderbouwt dat ook in Zwolle een ambitieuzer beleid voor schone lucht veel gezondheidswinst kan opleveren, en een bijdrage kan leveren aan het tegengaan van (chronische) ziekten en van vroegtijdige sterfte. We verwijzen hierbij ook naar de informatie op de website van het Longfonds. Zoals bijvoorbeeld over de impact van fijnstof op 1,2 miljoen longpatiënten in Nederland. Er is nu een gemiddeld 13 maanden kortere levensverwachting door luchtvervuiling voor iedereen in Nederland.

Het SLA beoogt een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016.

Stoken is altijd ongezond. Er komt namelijk altijd fijnstof vrij bij het stoken met hout. Voor fijnstof geldt geen drempelwaarde, dat betekent dat fijnstof al bij kleine hoeveelheden schadelijk kan zijn.

Bronnen van fijnstof- uitstoot

PM2,5 bestaat uit verschillende stoffen. In 2007/2008 is op het regionale achtergrondstation Cabauw de chemische samenstelling van PM2,5 gemeten (Schaap, 2010). Sinds 2012 is, voor dezelfde locatie en aan de hand van vergelijkbare meetmethode, data beschikbaar vanuit het RIVM. De figuur 'Chemische samenstelling' laat de resultaten van de verschillende meetcampagnes zien voor PM 10 en PM2,5. (Zie diagrammen bijlage 2)

In Nederland leveren alle sectoren een bijdrage: de uitstoot van houtstook is ongeveer 20% bij PM10 en 25% bij PM2,5. Een aanzienlijke bijdrage aan de totale uitstoot. Voor PM10 is de uitstoot van de houtstook weliswaar iets kleiner dan de bijdrage van de industrie maar wel en vergelijkbaar met die van de landbouw en ook van die van de binnenlandse mobiliteit. De uitstoot van PM2,5 evenaart voor de uitstoot van de houtstook vrijwel die van de industrie en is veel groter dan de uitstoot van de binnenlandse mobiliteit.

Stoppen met stoken is echt van belang: de houtstook inclusief recreatieve stook en BBQ is ongeveer 25% van de totale uitstoot van PM2,5. en is groter dan die van de totale binnenlandse mobiliteit en ook minstens zoveel als die van de industrie (gegevens 2020)

Maatregelen voor de houtstook hebben dus voor PM2,5 een vergelijkbaar effect als die voor de mobiliteit.

PM2,5 bestaat uit een scala van stoffen uit verschillende bronnen. Afhankelijk van de bron verdeelt men fijn stof in een primaire en een secundaire fractie:

- De primaire fractie bestaat uit deeltjes die direct in de lucht komen door uitstoot van onder meer verkeer, houtstook, scheepvaart en industrie.
- De secundaire fractie bestaat uit deeltjes die in de atmosfeer ontstaan door chemische reacties tussen gassen (NH₃, NO_x, SO₂, vluchtige organische stoffen (VOS)) en/of al aanwezige deeltjes. Landbouwemissies in binnen- en buitenland spelen hierbij een belangrijke rol.

De belangrijkste bijdrage aan PM2,5 komt van secundair anorganisch aerosol (voornamelijk ammoniumsulfaat en ammoniumnitraat) en organisch koolstof (OC) o.a. van houtstook.

Deels is de oorzaak van verontreinigde lucht niet in Zwolle. Europese, landelijke en regionale maatregelen zijn ook belangrijk.

Omdat er al veel verontreiniging elders is, is het des te belangrijker dat Zwolle de eigen uitstoot van fijnstof en NO₂ extra beperkt om de gezondheid van de eigen inwoners toch zo min mogelijk te belasten.

Grootste lokaal beïnvloedbare factoren zijn dus: houtstook en de uitstoot door mobiliteit

Houtstook terugdringen essentieel

De uitstoot van de houtstook terugdringen levert dus al snel een belangrijke bijdrage aan een afname van het fijnstof in de lucht en zonder de bijdrage van de houtstook voldoet de uitstoot van PM2,5 in grote delen van het land gemiddeld genomen aan de strenge norm van 5 µg per m3 van de WHO

Mobiliteit

De tweede lokaal beïnvloedbare bron is mobiliteit.

Maatregelen

A- Houtstook

Mogelijke maatregelen

1- Huidige Zwolse aanpak

Communicatie: stook niet als de stookwijzer code rood of oranje aangeeft. Dit is het huidige Zwolse beleid. Evaluatie begin 2025.

Beoordeling: De Milieuraad heeft deze aanpak gevolgd, en heeft geen signaal dat dit tot relevante gedragsverandering heeft geleid. Met nog de vraag waar het budget van €9000 precies voor is aangewend. Wil je dit voortzetten dan zal doorlopend campagne gevoerd moeten worden, en ben je volledig afhankelijk van medewerking. Nadeel is ook dat slechts uitgegaan wordt van gemiddelden, dus specifieke extra overlast op sommige locaties door (foutieve) verbranding bijvoorbeeld niet wordt tegengaan.

2- Amersfoortse aanpak

Sinds 1 oktober 2024 mag je binnenshuis geen hout stoken als de website Stookwijzer.nu code rood of oranje aangeeft. Hiermee wil de gemeente overlast en gezondheidsschade door het stoken van hout voorkomen. Soortgelijk beleid is ook in Zoeterwoude, Voorst en Venray.

Beoordeling: deze aanpak gaat er vanuit dat mensen zelf de stookwijzer volgen. De handhaafbaarheid en effectiviteit is naar verwachting gering. Tenzij er een voortdurende huis aan huis campagne is. Nadeel is ook dat slechts uitgegaan wordt van gemiddelden, dus specifieke overlast op sommige locaties door foutieve verbranding bijvoorbeeld niet wordt tegengaan.

3- Utrechtse aanpak

Vanaf 1 januari 2025: verboden om buiten vuur te stoken op hout, ook in tuinen.

Niet

Wel

houtvuur stoken voor de sfeer, zoals in een vuurkorf of buitenkachel op hout

fakkel, kaars of haard op bio-ethanol

eten maken op houtvuur, bijvoorbeeld in een pizzaoven

barbecueën op houtskool, briketten, gas of elektriciteit

Per 2030 : Als het aan de Gemeente Utrecht ligt is een houtkachel in huis straks verleden tijd. Bij houtstook komt namelijk niet alleen warmte vrij, maar ook schadelijke stoffen. Een op de drie Nederlanders ervaart overlast door die houtstook, meldt de provincie. Daarom wil Utrecht in 2030 verbieden om binnen hout te stoken.

Daarnaast worden vanaf 2025 in de stad geen rookkanalen toegestaan in nieuwbouwwoningen om

toe te werken naar "een volledig houtstook -vrije stad in 2030".

Beoordeling: Dit is de meest duidelijke en handhaafbare aanpak. Nadeel is de mogelijke weerstand. Die kan worden tegengegaan met goede communicatie. Echter; de lucht die inwoners inademen is een van de ingrijpendste onontkoombare milieu-invloeden op de gezondheid. Deze urgentie en de algemene cijfers over luchtkwaliteit en gezondheid maken dit de beste keuze. Het gaat uiteindelijk om de emissie.

“Alle kachels “(en verdere houtstook) geven fijnstof af. Dat verschilt wel per kachel en de manier waarop je het hout brandt. Hoe je stookt beïnvloedt de concentratie aan fijnstof, maar ook bij de beste kachels komt fijnstof vrij. We weten ook dat fijnstof geen drempel heeft. Dus ook al adem je hele kleine beetjes in, die je bijna niet kunt meten, dan is dat ook al schadelijk voor je gezondheid. Vervuiling zoals fijnstof heeft geen ondergrens, dus alles wat je minder inademt zorgt voor minder kans op ziektes bij jezelf en je omgeving. Je kunt dus niet zeggen dat het onder een bepaalde hoeveelheid niet meer schadelijk is. Hoe je je best ook doet om zo goed of zo min mogelijk te stoken, hout stoken wordt nooit gezond”: (Bron: Milieu Centraal)*

B- Uitstoot door verkeer/ mobiliteit

Voor terugdringen van overlast rond wegverkeer kennen we in Europa de milieuzones in verschillende gradaties bijvoorbeeld gele zone of groene zone. Door het instellen van een gele zone kun je het meest vervuilende verkeer (oudere diesels) weren en wellicht ook oudere brommers. We stellen voor een gele milieuzone in te stellen voor het hele gebied binnen de ring met uitzondering van bedrijven, en voor de woonwijken buiten de ring .

Dit eerdere advies van de Milieuraad is inmiddels nog actueler, waarbij we wederom wijzen op het voorbeeld van Utrecht.

Volgens de gemeente is de lucht in Utrecht de afgelopen jaren verbeterd, maar niet genoeg om gezondheid van Utrechters “optimaal te beschermen”. Zo moet de geldende milieuzone zo worden uitgebreid dat vanaf 2027 dieselveertuigen zoals personenauto's, bestelwagens, vrachtwagens en bussen in heel Utrecht niet meer zijn toegestaan als ze niet aan de norm voldoen. Nu is dat slechts het geval in het centrum. Vanaf 2028 mogen scooters ouder dan tien jaar oud de stad niet meer in, in 2030 zijn alleen nog uitstootvrije brom- en snorfietsen toegestaan. Op dit moment zijn nog slechts tien procent van de scooters uitstootvrij.

Beoordeling:

De lijn van Utrecht verdient navolging. Ook dit vraagt een uitgekiende communicatie en overleg en ondersteuning van betrokkenen om tot voldoende draagvlak en effectiviteit te komen.

We bevelen aan dat in de binnenstad niet alleen het fossiele vracht en bezorgingsverkeer uitfaseren maar de maatregelen ook laten gelden voor het personenvervoer. Geen populaire maatregel maar wel in lijn met de gestelde doelen voor 2030. Omdat de doelen voor 2030 en 2050 op dit moment onhaalbaar lijken is dat een reden te meer om nu door te pakken op diverse terreinen dus ook op de uitstoot van de mobiliteit. Zowel het fijnstof als de CO2 uitstoot.

We zien meer algemeen de door de gemeente gepubliceerde visie op mobiliteit als een goede stap. Het beleid past bij ons idee van openbare parkeerplaatsen weghalen uit de woonstraten, milieu zones binnen de ring en laadpalen op bewonershubs in de wijken. Dat alles gefaseerd laten verlopen is belangrijk voor een goed draagvlak. Het thema mobiliteit verder vraagt om regionale verbinding, bijvoorbeeld ook met betrekking tot de positionering van hubs aan de rand van Zwolle. De Milieuraad blijft ook graag meer algemeen meedenken over het mobiliteitsbeleid.

Vervolg

De Milieuraad pleit voor maatregelen met de grootste effectiviteit. Genoemde keuzes en maatregelen zijn ingrijpend en vragen goede communicatie.

Echter; de lucht die inwoners inademen is een van de ingrijpendste onontkoombare milieu-invloeden op de gezondheid. Deze urgentie en de algemene cijfers over luchtkwaliteit en gezondheid maken dit de beste keuze.

We adviseren verder om de ondersteuning en nieuwe ontwikkelingen vanuit het SLA goed te benutten en te gebruiken voor nadere ontwikkeling van beleid en acties. Ook in Zwolle zal een ambitieuzer beleid voor schone lucht veel gezondheidswinst opleveren, een bijdrage leveren aan het tegengaan van (chronische) ziekten en van vroegtijdige sterfte.

We vragen u om deze nieuwe aanbevelingen toe te voegen aan de voor begin 2025 geplande evaluatie van het Zwolse communicatieplan houtstook.

Graag blijven wij meedenken over de verdere ontwikkeling van het beleid voor een zo schoon mogelijke lucht in Zwolle.

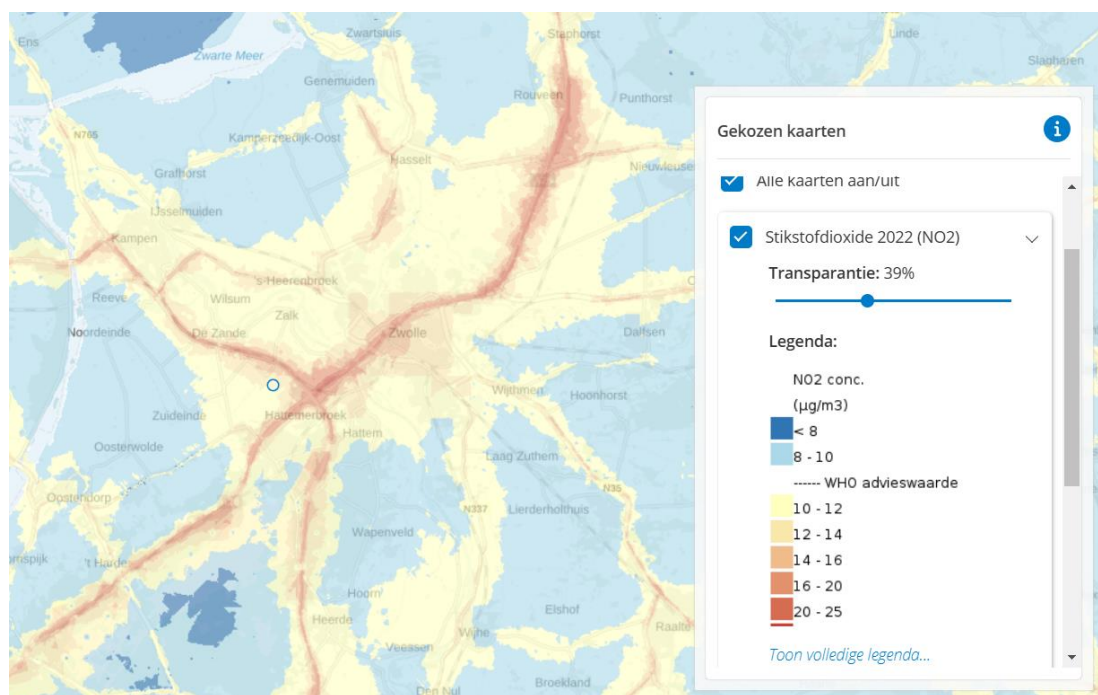
Namens bestuur Milieuraad Zwolle,

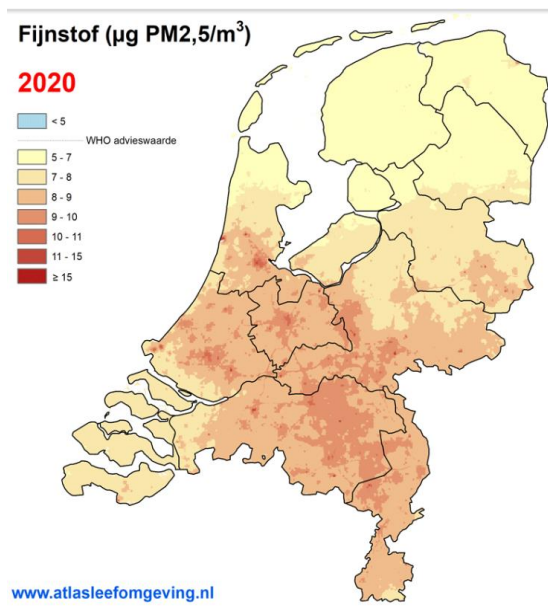
Hans de Graad (voorzitter), Jos van Oosten

Informant: Siebe Pool

Bijlage 1

Fijnstof in Zwolle

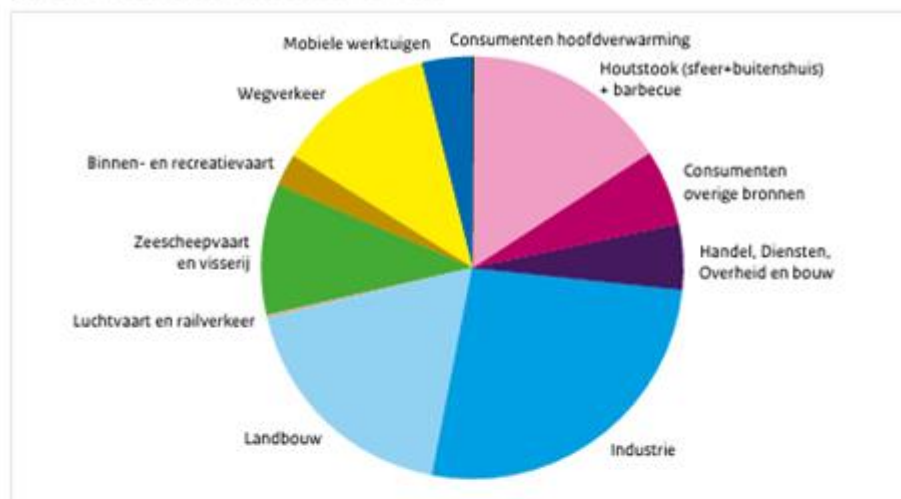
fijnstof kaart nederland 2020

Bijlage 2

De bronnen van fijnstof uitstoot PM₁₀ en PM_{2,5} zie je in onderstaande diagrammen. In Nederland leveren alle sectoren daar een bijdrage aan. De uitstoot van houtstook is ongeveer 20% bij PM₁₀ en 25% bij PM_{2,5}. Een aanzienlijke bijdrage aan de totale uitstoot. Voor PM₁₀ is de uitstoot van de houtstook weliswaar iets kleiner dan de bijdrage van de industrie maar wel en vergelijkbaar met die van de landbouw en ook van die van de binnenlandse mobiliteit.

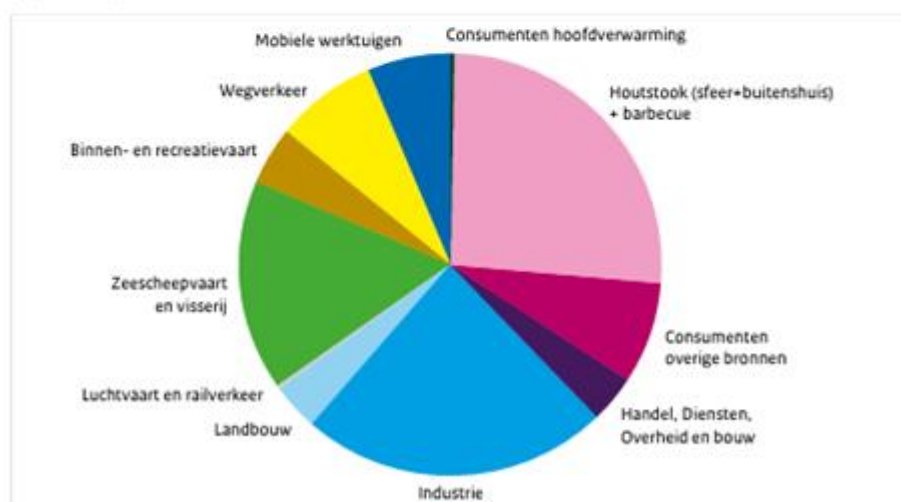
De uitstoot van PM_{2,5} evenaart de uitstoot van de houtstook vrijwel die van de industrie en is veel groter dan de uitstoot van de binnenlandse mobiliteit.

Figuur 1. PM10-uitstoot door Nederlandse bronnen in 2021

Bron: De Emissieregistratie

Figuur 2. PM2,5-uitstoot door Nederlandse bronnen in 2021

Bron: De Emissieregistratie